

Äldrenämndens verksamhetsplan och budget 2025

Fastställt 2024-11-21

Innehåll

Grunduppdrag	4
Nämndens planering för grunduppdragets genomförande	5
Uppföljning av nämndens grunduppdrag	6
Nämndens vision	6
Samarbeta	6
Förebygga	7
Kompetensförsörja	7
Digitalisera	7
En äldreomsorg i omställning	7
Den demografiska utvecklingen och fler äldre	7
Vad säger forskningen?	8
Biståndsprovade insatser och verksamhet	9
Anhörigstöd	10
Dagverksamhet	10
Utvecklingsområden utifrån mål och strategier	11
Förebygga	11
Äldreomsorgens mottagningsenhet- för rätt stöd i rätt tid	12
Seniortorget – inspiration och kunskap för ett aktivt liv	12
Mötesplatser och aktiviteter	13
Det viktiga volontärskapet	13
Arbetet med ett standardiserat insatsförlopp vid demenssjukdom	13
Digitalisera	14
Nära vård i samverkan	16
Kvalitetsarbete	17
En ny socialtjänstlag	18
Patientsäkerhet	18
Minoritetsarbete	19
Vad tycker de äldre?	20
Äldrenämndens planering för inriktningsmål och program	21
Program för social hållbarhet	21
Nämndens arbete för att uppfylla programåtaganden i Program för social hållbarhet	22
Äldrenämndens tilläggsuppdrag	24
Kommunfullmäktiges tilläggsuppdrag till äldrenämnden	24
Nämndens verkställande av kommunfullmäktiges tilläggsuppdrag	24
Äldrenämndens arbete med personalpolitiska mål	26
Personalpolitiska mål	26

Nämndens verkställande av de personalpolitiska målen.....	26
Äldrenämndens drift- och investeringsbudget	29
Kommunfullmäktiges beslut om ekonomisk ramtilldelning	29
Investeringsram 2025 och plan 2026 – 2028	31
Äldrenämndens styrning och uppföljning av externa utförare.....	32
Äldrenämndens styrkort	33

Äldrenämndens grunduppdrag

Grunduppdraget förtydligar det kommunala ändamålet med nämnden samt nämndens roll och ansvar. Grunduppdraget är specifikt för en nämnd.

Grunduppdraget ska vara långsiktigt och gälla för minst en mandatperiod.

Kommunfullmäktige följer årligen upp hur en nämnd uppföljt sitt åtagande utifrån grunduppdraget.

Inom ramen för grunduppdraget fastställer nämnden hur styrning och verksamhetsuppföljning ska utformas.

De insatser som utförs inom nämndens ansvarsområde har i huvudsak sin grund i individuella biståndsbeslut med stöd av socialtjänstlagen (SoL). Nämnden är också vårdgivare enligt Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) för berörda verksamheter.

Grunduppdrag

Äldrenämnden ansvarar för kommunens insatser inom äldreomsorg samt hälso- och sjukvård på primärvårdsnivå i den enskildes hem för personer 65 år och äldre.

Äldreomsorgens insatser är frivilliga och ges efter en ansökan från den enskilde och utifrån en individuell bedömning.

Äldrenämndens övergripande uppdrag är att främja självständighet och kvarboende. Detta sker genom förebyggande verksamhet, information kring seniorlivet och aktiviteter som främjar hälsa och välmående hos den enskilde.

Äldrenämnden ger service, vård och omsorg i form av hemtjänst och hemsjukvård samt stöd i form av dagverksamhet, korttidsboende samt stöd och avlastning för anhöriga. Är den enskilde i behov av heldygnsomsorg och omfattande hälso- och sjukvård bedöms behov av plats på ett vård- och omsorgsboende.

Nämndens planering för grunduppdragets genomförande

Äldrenämndens verksamhetsstyrning utgår från det som kommunfullmäktige anvisat nämnden att ansvara för i grunduppdrag och reglemente. I kommunfullmäktiges planeringsförutsättningar fastställs årligen mål, särskilda uppdrag, programområden samt budgettilldelning som styr nämndens arbete. Nämnden fastställer utifrån grunduppdrag, planeringsförutsättningar och ekonomisk tilldelning i verksamhetsplan och budget för kommande år i november månad. För det systematiska förbättringsarbetet används nämndens Ledningssystem för ett systematiskt kvalitetsarbete – senast reviderat 2024.

Äldreomsorgen är i hög utsträckning en lagstyrd verksamhet och föremål för en omfattande styrning från stat och myndigheter i tillämpningen av lagstiftning, genom förordningar, föreskrifter och allmänna råd. Det kommunala handlingsutrymmet inom äldreomsorg och hälso- och sjukvård är därför begränsat.

Majoriteten av nämndens verksamheter arbetar utifrån individuella biståndsbeslut som bygger på den enskildes ansökan om insatser. Inför beslut om insatser görs en utredning och bedömning utifrån den enskildes behov.

Nämnden tillser en god internkontroll i enlighet med kommunfullmäktiges reglemente om internkontroll.

Till stöd för nämndens arbete finns äldreomsorgsförvaltningen under ledning av äldreomsorgsdirektör. Äldrenämnden anger vad som ska utföras och följer upp detta. Äldreomsorgsdirektören styr förvaltningen, hur verksamhetens ska bedrivas samt verkställer de politiska besluten. Förvaltningens stödjande enheter består av ekonomienhet, HR-enhet samt stab bestående av kansli (gemensamt med stöd - och omsorgsförvaltningen), kommunikation och kvalitetsfunktioner samt digitaliseringsenhet.

Samtliga verksamhetsområden tar fram årliga planer för verkställande av nämndens grunduppdrag, vision och strategier innehållande aktiviteter och målvärden för respektive område.

Strategierna förebygga, kompetensförsörja och digitalisera har verksamhetsgemensamma processgrupper med utsedda processledare och representanter för olika verksamheter i varje grupp. Äldreomsorgsdirektörens ledningsgrupp är styrgrupp för dessa processgrupper.

Förvaltningens gemensamma målsättning är att arbeta för en hög måluppfyllnad av grunduppdraget.

Uppföljning av nämndens grunduppdrag

Äldrenämnden säkerställer grunduppdrag, mål och övriga uppdrag genom uppföljning av aktiviteter, resultatmått samt ekonomiskt utfall. Nämndens uppföljning syftar även till att kunna jämföra utveckling över tid samt med andra kommuner.

Baserat på nämndens egen uppföljning, verkställighet av beslut, tillsyner, revisioner, internkontroll och inlämning av officiell statistik gör nämnden bedömning av grunduppdragets genomförande och återskriver bedömningen till kommunfullmäktige.

Nämnden följer ett antal nyckeltal relaterade till grunduppdraget för att följa utvecklingen relaterat till nämndens övergripande mål och inriktning. Där det är möjligt görs även nationella jämförelser. Samtliga nyckeltal går att följa över tid.

Nämndens vision

Syftet med visionen är att den ska vara en samlande kraft som främjar långsiktigt arbete. Nämnden ska med gemensamma krafter skapa en hållbar äldreomsorg - visionen pekar ut riktningen **"Tillsammans för ett bättre liv – livet ut!"**

Nämndens övergripande mål

Äldrenämnden har fastställt två övergripande mål för att nå visionen:

- Självständighet i hemmet
- Trygg och säker vård och omsorg

Nämndens strategier

Utifrån visionen och de övergripande målen har äldrenämnden fastställt fyra strategier. Syftet med strategierna är att de ska vägleda organisationen i arbetet och prioritera fokus för utveckling av verksamheterna såväl som nämndens egna prioriteringar.

Samarbete

Vi utvecklar framtidens äldreomsorg tillsammans med andra verksamheter och samarbetspartners. All vård och omsorg skapas tillsammans med den enskilde.

Förebygga

Vi förmedlar kunskap som bidrar till att fler kan leva ett självständigt och gott liv. Tidiga och rehabiliterande insatser hjälper den enskilde och anhöriga.

Kompetensförsörja

Vi stärker äldreomsorgens viktigaste resurs - medarbetarna. Med en god arbetsmiljö, kompetensutveckling och nya arbetssätt behåller och attraherar vi fler medarbetare med kompetens och engagemang.

Digitalisera

Vi erbjuder digitala tjänster med den enskildes behov i fokus. Med teknik som en naturlig del i vardagen ökar både självständighet och trygghet.

En äldreomsorg i omställning

Den demografiska utvecklingen och fler äldre

Befolkningsprognosen i Umeå visar en större ökning inom åldersgruppen 80+ år, under kommande år jämfört med tidigare år. Ökningen började år 2023 och från att tidigare år ökat i snitt 3 % från år till år, bedöms åldersgruppen öka 5–6% från år till år mellan 2024–2029. Efter år 2030 minskar andelen 80+ år och utvecklingstakten dämpas till ca 2% från år till år fram till 2035. Det är i denna åldersgrupp som

behovet av stöd och omsorg troligast är som störst. År 2025 ska det enligt prognosen bo 6 984 personer över 80 år i kommunen och 17 100 personer mellan 65–79 år. Totalt sett 24 084 personer över 65 år.

Baserat på jämförelse av servicenivå större stad innebär det att totalt 3 056 personer skulle beräknas ha behov av insatser från äldreomsorgen under året - cirka 956 personer över 65 år kommer att ha behov av vård- och omsorgsboende och 2 100 personer kommer att behöva insatser i form av hemtjänst för att klara sin livsföring. På sikt antas förebyggande arbete och tidiga insatser tillsammans med en generellt friskare befolkning fortsatt förändra behovsbilden.

För att klara av omställningen behöver många hjälpas åt. Nämndens verksamheter ska samarbeta med andra kommunala nämnder och bolag för att nå bästa resultat för kommuninvånarna. Andra viktiga samverkanspartner är bland annat regionen, civilsamhället, universitet och andra kommuner. Omvärldsbevakning är en viktig del i underlag för utveckling och förbättringsarbete såväl som i de utredningar som förvaltningen gör.

Vad säger forskningen?

Umeå universitet och Umeå kommun publicerade sommaren 2024 en rapport som presenterar samlad kunskap om vad som behövs för att äldre personer ska kunna bo kvar i sina hem och leva självständigt, tryggt och med högt välbefinnande.

Rapporten sammanställer nationell och internationell forskning om äldre personers boende och behov, och betonar vikten av ett holistiskt och personcentrerat perspektiv. Den lyfter fram proaktiv samhällsplanering, social delaktighet och användning av digital teknik som nyckelfaktorer för att äldre ska kunna bo kvar i sina hem och leva självständigt, tryggt och med högt välbefinnande. Rapporten kommer bland annat att användas i utvecklingsarbeten inom de prioriterade strategierna och i samverkan med andra. En viktig del är dialogen med seniorerna i Umeå, vad är viktigt nu och framåt?

Relaterade dokument

- Rapport Tillsammans för ett bättre liv – livet ut

Biståndsprövade insatser och verksamhet

Äldreomsorgen utför service- och vård- och omsorgsinsatser i personers ordinära boende i form av hemtjänst och hemsjukvård. Utifrån att Umeå kommun tillämpar Lagen om valfrihetssystem (LOV) inom hemtjänsten så kan personer som fått beslut om hemtjänst välja bland ett antal utförare.

Hemsjukvård bedrivs av kommunen på primärvårdsnivå i den enskildes hem för den som inte själv kan ta sig till en av regionens hälsocentraler enligt den s.k. tröskelprincipen.

För att stötta kvarboende i det ordinära boendet ges även stöd och insatser i form av dagverksamhet, korttidsboende samt stöd och avlastning för anhöriga som vårdar en närstående.

Äldreomsorgen bedriver även vård- och omsorgsboende (särskilt boende) för äldre. Särskilt boende innebär heldygnsomsorg inklusive hälso- och sjukvård för de boende. Kommunen ansvarar för hälso- och sjukvårdsinsatser upp till sjuksköterskenivå på vård- och omsorgsboenden samt korttidsboenden.

För att möta framtidens lokalbehov utifrån befolkningens behov av insatser och med fokus hållbarhet, långsiktighet, boendemiljö och en bra arbetsmiljö för personalen har en utredning och lokalförsörjningsanalys med tillhörande investeringsplan genomförts. Den har utarbetats i samarbete med tekniska nämndens förvaltning. Utredningen tar hänsyn till den tidigare framtagna risk- och sårbarhetsanalysen för lokalförsörjning.

Äldrenämndens nyaste vård - och omsorgsboende Väst-Teg har startat upp och verksamheten från Hemgården flyttade in. Under året flyttar verksamheterna på Haga -och Tomtebo vård- och omsorgsboenden in i mer ändamålsenliga lokaler.

Anhörigstöd

Anhöriga är en viktig del av stöd till närstående äldre. Översyn av kommunens anhörigstöd har genomförts ett flertal gånger under åren med syfte att utveckla och förbättra både insatserna arvoderad anhörigvård och avlösning samt stöd till anhöriga. Fortsatt arbete utgår från den nationella anhörigstrategin.

Äldreomsorgen behöver säkra att stödet till anhöriga har en preventiv ansats i syfte att förebygga och minska ohälsa även för dessa. Under året kommer en ny insats – flexibel avlösning på korttidsboende - att testas. Syftet med insatsen är att anhöriga som vårdar närstående med kort varsel kan erbjudas avlösning utifrån ett rambeslut med 42 dygn/år.

En gemensam handlingsplan för anhörigstöd, som tas fram i samverkan med stöd - och omsorgsförvaltningen, är under framtagande för fastställande i äldrenämnden och individ-och familjenämnden under våren.

Utvecklingsarbete pågår för att stärka stödet till anhöriga när deras närstående flyttar in på vård-och omsorgsboende, en situation som många gånger upplevs som svår och komplicerad. Förändringar har genomförts på umea.se. Målet är, förutom att informationen ska vara lättillgänglig för målgruppen, att webben ska användas som ett gemensamt verktyg för medarbetare vid guidning. På så sätt säkerställs att enhetlig information ges i kontakt med anhöriga. Digital information är förstahandsvalet, men i de fall målgruppen har behov av tryckt informationsmaterial så kommer det att finnas som komplement.

Fortsatt utvecklingsarbete under året är implementering av arbetssättet i äldreomsorgens verksamheter. Samverkan är en förutsättning för att nå önskat resultat.

Dagverksamhet

Insatsen dagverksamhet har setts över utifrån att insatsen ofta har nyttjats i ett för sent skede vilket medfört att insatsens syfte delvis gått förlorat. Många personer som idag har beslut om dagverksamhet har en långt framskriden kognitiv svikt och dagverksamhet riskerar bli en för stor belastning för den enskilde.

Dagverksamheten ska ha ett preventivt syfte och målet med insatserna utgår från ett personcentrerat förhållningssätt och ett rehabiliterande arbetssätt. Utifrån genomförd översyn har verksamheten organiserats om.

I samarbete med geriatriken utvecklas arbetssätt för att nå personer tidigt efter demensdiagnosen, att kunna erbjuda aktiviteter och träning tidigt i sjukdomsförloppet. En ny gruppverksamhet för personer som nyligt fått en demensdiagnos kallad Hjärnträffen har startat upp. Här erbjuds veckovisa träffar i

mindre grupp med fokus på fysisk aktivitet, gemenskap och hjärngympa. Det krävs inte något biståndsbeslut för att delta.

Dagverksamheterna har genomgått ett utvecklingsarbete enligt en av Svenskt Demenscentrum framtagen utbildningsmodell för att öka kunskap om demenssjukdomar och ge ytterligare verktyg för att arbeta personcentrerat. När minst 80% av personalen har genomfört samtliga fyra utbildningssteg och arbetar utifrån modellen tilldelas diplommet Stjärnmärkt. Stjärnmärkningen omprövas sedan varje år. Under 2024 blev dagverksamheterna stjärnmärkta.

Vård - och omsorgsboende samt Din kommunala hemtjänst har plan för utbildning och implementering utifrån nämndens beslut att samtliga verksamheter ska stjärnmärkas. Nämnden följer resultatet.

Utvecklingsområden utifrån mål och strategier

Förebygga

Äldrenämnden prioriterar förebyggande insatser för att ge förutsättningar för den äldre att leva ett självständigt liv och möjliggöra kvarboende i det egna hemmet. Krav på förebyggande arbete finns numera såväl i hälso- och sjukvårdslagen som i kommande socialtjänstlag på ett mer tydligt sätt än tidigare, och omställningsarbete kopplade till dessa lagstiftningsförändringar går hand i hand. Se mer under Nära vård i samverkan.

I nämndens förebyggande arbete ingår att ge information och vägledning såväl som att inspirera till ett liv som förebygger psykisk och fysisk ohälsa. Äldreomsorgens resurser, både ekonomiskt och i form av personal, behöver räcka till de som bäst

behöver. Förvaltningen samlar flera professioner både inom egen förvaltning och berörda andra förvaltningar i ett särskilt processarbete för ett gemensamt prioritera och driva det fortsatta förebyggande arbetet i linje med nämndens strategi och övergripande mål om självständighet i hemmet och en trygg och säker vård -och omsorg.

Exempel på pågående arbeten är att förebygga fall, förebygga ofrivillig ensamhet, främja hälsosamma matvanor och främja munhälsa hos äldre, och att förebygga uppkomst av demens.

Äldreomsorgens mottagningsenhet- för rätt stöd i rätt tid

Äldreomsorgens mottagningsenhet, med målet att förbättra tillgängligheten och stödet för medborgarna öppnade i oktober 2024. Enheten bemannas av biståndshandläggare och har öppet veckans alla vardagar.

Enheten är ett resultat av äldres önskemål om enklare kontaktvägar in till Utredning äldre. Här ska information kunna ges i en mängd frågor som är viktiga för kommunens äldre invånare och personal inom hemtjänst och hemsjukvård kan hjälpa äldre som redan har insatser att snabbt få kontakt vid ex förändrade behov.

Syftet är också att tidigt kunna ge rätt information och hänvisningar för att stötta ett självständigt liv.

Seniortorget – inspiration och kunskap för ett aktivt liv

Seniortorgetts syfte är att ge inspiration och information om seniorlivet. Seniortorget informerar även om övriga verksamheter, aktiviteter och mötesplatser som finns i Umeå och det finns ett stort utbud av arrangemang och aktiviteter från många olika aktörer. Genom Seniortorget har kommunen möjlighet att arbeta mer förebyggande och evidensbaserat. För att öka tillgängligheten på de föreläsningar som sker sänds flera av föreläsningarna digitalt. På Seniortorget finns föreläsningar, information och visning av välfärdsteknik och hjälpmedel som kan stödja seniorer i vardagen. En aktivitet som fallit mycket väl ut och som sedan spridit sig är Stark och säker - övningar för ökad styrka och balans. Här sker samverkan med Fritidsnämnden för att erbjuda tillfällen till träning till seniorer utifrån just denna inriktning.

En digital plattform som kallas Digitala Seniortorget har tagits fram tillsammans med seniorer, Umeå Fritid, Kultur för seniorer, studieförbund ABF och Vän i Umeå.

Plattformens övergripande syfte är att inspirera till att fler seniorer gör aktiva val för ett självständigt och gott seniorliv. Det är en inkluderande webbaserad tjänst för

seniorer i Umeå kommun som präglas av en hög grad av delaktighet av målgruppen. Plattformen samlar och visualiserar alla de aktiviteter och mötesplatser som finns för seniorer, oavsett arrangör. På Seniortorget finns den också som en pekbar "anslagstavla".

Kvarboende på den ordinarie bostadsmarknaden behöver öka. Här spelar kommunens proaktiva arbete med att bidra med kunskap och arenor för erfarenhetsutbyte en stor roll och det sker genom exempelvis Seniortorget. Samlad informationen och inspiration på umea.se "Bo bra" har tagits fram gällande olika boendeformer, var och hur bostäder söks samt tips på vad som är bra att tänka på.

Mötesplatser och aktiviteter

Mötesplatser och aktiviteter särskilt riktade för äldre finns runt om i hela kommunen.

Äldreomsorgen utvecklar denna del av den preventiva verksamheten i nära samarbete med civilsamhället, andra verksamheter och samarbetspartners. Mötesplatser kan till exempel bemannas av volontärer.

Aktiviteter görs tillgängliga via Digitala Seniortorget-appen och nyhetsbrev.

Det viktiga volontärskapet

Utvecklingsarbetet för att minska isolering, minska ofrivillig ensamhet och öka möjligheten till social samvaro mellan Utredning äldre och Frivilligcentralen fortsätter. Biståndshandläggaren kan med den äldres tillåtelse förmedla kontakt med Frivilligcentralen för att få kontakt med någon av de volontärer som är aktiva. Frivilligcentralen tar kontakt och arbetar med att matcha personen med lämplig volontär. Biståndshandläggaren följer upp med den äldre hur det gått.

Frivilligcentralen är också en viktig samverkanspartner till Seniortorget och i samverkan med pensionärsorganisationerna. Till exempel genomförs s.k. Pratcaféer i olika delar av Umeå för att erbjuda samvaro i det egna bostadsområdet samt Digitaldagar för de som vill bli mer aktiva digitalt.

Arbetet med ett standardiserat insatsförlopp vid demenssjukdom

Standardiserat insatsförlopp vid demenssjukdom är en modell som Socialstyrelsen har tagit fram som grund för utveckling och samverkan mellan kommuner och regioner för personer som diagnosticeras med demenssjukdom. Syftet är att erbjuda tidiga insatser efter diagnos och att insatserna utgår från varje persons behov och anpassas under hela sjukdomsförloppet.

Under 2024 har samverkan stärkts genom arbete för att kunna erbjuda en samordnad individuell plan i samband med diagnos, tillsammans med hälsocentralerna.

Arbetet fortsätter nu med att implementera en process som innebär mångprofessionellt samarbete så att personer med demenssjukdom och deras anhöriga får tidiga och samordnade insatser.

Äldrenämnden har en samordnare avsedd för arbetet och även ett demensteam som med olika kompetenser arbetar med att ge råd, stöd och handledning kring omvårdnad, förhållningssätt och bemötande gällande personer med demenssjukdom både till anhöriga och till personal.

Digitalisera

Den digitala omställningen i verksamheterna behöver öka i snabb takt. Det är en nödvändighet både för att nå målet om ökad självständighet och kvarboende i det egna hemmet samt för att vård - och omsorgspersonal ska räcka till insatser där de verkligen behövs.

För att skapa bättre förutsättningar för den digitala omställningen har äldrenämnden påbörjat ett arbete med en utförarenhet för digitala insatser, benämnd Digital vård och omsorg. Målbilden är en tvärprofessionell enhet vars uppdrag är att utföra digitala insatser och åtgärder till den äldre, samt att bistå verksamheternas personal med rådgivning och stöd via digitala kanaler. Genom en dedikerad utförarenhet minskas den annars tids- och resurskrävande omställningen då merparten av medarbetare skall förändra sitt arbetssätt, utbildas, anskaffa behörigheter med mera.

Parallellt med att enheten etableras pågår ett antal delprojekt tillsammans med olika samverkanspartners. Exempelvis utforskas sensorteknik tillsammans med Umeå Energi och Digital omställning och IT i syfte att utveckla fler digitala tjänster och insatser för den äldre. Målsättningen är att Digital vård – och omsorg ska kunna etableras under 2025 genom att såväl befintliga digitala insatser centreras och nya tillkommer och etableras med den nya enheten som utförare.

Vidare fortsätter införandet av trygghetsskapande teknik inom vård- och omsorgsboenden. Tekniken består av basfunktioner i form av exempelvis trygghetslarm med tillbehör samt vårdensorn Room-mate. Användningen av vårdensorer medför att riskfyllda situationer kan upptäckas och risk för exempelvis fall kan minskas samtidigt som personalen får ett mer anpassat stöd i det dagliga arbetet genom underlättad planering och prioritering av insatser. När införandet avslutas under våren kommer samtliga boenden ha basfunktion och ca 700 av lägenheterna på vård – och omsorgsboende att vara utrustade med Room-mate. Redan nu ses stora fördelar med användningen av den nya tekniken vilket bidrar till förbättrad kvalitet för den äldre och förenklar för verksamheterna. Under året ligger fokus på hur data och information som produceras kan användas på bästa sätt i den pågående omställningen för att säkerställa att förväntade nyttor realiserar. Hos personer som bor kvar i ordinärt boende finns sedan tidigare dessa vårdensorer installerade men användningen har hittills varit begränsad till att endast omfatta tillsyn nattetid. Under året är ambitionen att aktivera ytterligare funktioner. Vidare planeras för införande av mobila trygghetslarm vilket för den enskilde ger möjlighet att använda sitt trygghetslarm även vid utomhusvistelse vilket kan öka tryggheten vid aktiviteter utanför hemmet.

Införandet av det nya processtödet pausades på grund av brister och fel i systemet. Arbetet med införandet bedöms fortsätta under året. Parallellt med detta pågår en rad aktiviteter kopplat till det befintliga verksamhetssystemet där vissa åtgärder behöver vidtas för att upprätthålla god funktionalitet i väntan på det nya processtödet. Dessa åtgärder omfattar bland annat ett eventuellt införande av en ny modul för hälso- och sjukvårdsprocessen.

Under året driftsätts det nya planeringsverktyget. Först ut bland verksamheterna är Din kommunala hemtjänst. Planeringsverktyget utgör en viktig grund för äldreomsorgens verksamheter i det dagliga arbetet och att god kvalitet och säkerhet kan upprätthållas vilket bland annat sker genom mobil åtkomst till information och dokumentation

Relaterade styrdokument

- Digitaliseringsplan för vård och omsorg 2020–2024 (ersätts under 2025 med Äldreomsorgens handlingsplan för digital omställning för att harmonisera med kommungemensam handlingsplan)

Nära vård i samverkan

Umeå Kommun och Region Västerbotten behöver fortsatt arbeta tillsammans för att styra mot ett hälsofrämjande perspektiv och stöd för den egna hälsan.

Framtidsbilden Nära vård 2030, är en gemensam värdegrund och mål som tagits fram av länets kommuner och regionen i samverkan. Som ett led i att uppnå framtidsbilden, finns en gemensam färdplan. Sammanfattningsvis handlar strategierna om att jobba hälsofrämjande och förebyggande utifrån personens behov, med stöd av rätt kompetens och digitala verktyg som komplement. Dessa strategier möter äldrenämndens beslutade mål och strategier på ett bra sätt.

I Umeå pågår ett pilotprojekt för att utveckla ett mobilt samverkanssystem mellan kommunerna i Umeå och region Västerbotten. Pilotprojektet syftar till att utveckla multiprofessionella arbetsätt, som med gemensamma resurser, stödjer och förbättrar möjligheterna att bedriva hälso- och sjukvård och omsorg i hemmet utifrån individens möjligheter och behov och som stärker individens delaktighet och självständighet.

Arbetet utgår från fyra styrande principer: personcentrering, kontinuitet, äkta teamsamverkan, effektivitet. Det finns dedikerade primärvårdsläkare till kommunens hemsjukvård med strukturerade ronder, vårdplanering och egenvårdbedömningar.

Målgrupperna är kroniskt och periodvis sviktande sjuka inom hemsjukvården (inklusive proaktiva arbetssätt för riskgrupper).

Relaterade styrdokument för Nära vård

- Färdplan Nära Vård 2030 i Västerbotten (KF 2023)

Kvalitetsarbete

Den nationella värdegrunden gäller alla kommuner och verksamheter som utför äldreomsorg enligt socialtjänstlagen. Värdegrunden utgår från att äldre ska leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. För att uppnå det behöver verksamheten värna och respektera den enskilda personens rätt till privatliv och kroppslig integritet, självbestämmande, delaktighet och individanpassning. Äldrenämndens ambition är att de äldre ska få sina behov tillgodosedda med minsta möjliga väntan efter beslut om beviljad insats, och möta kompetent personal.

Äldrenämndens verksamheter jobbar systematiskt med för att utveckla och säkra kvalitet. Som stöd för det kvalitetsarbetet används nämndens ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete som följer Socialstyrelsens föreskrifter. Ledningssystemet uppdaterades under 2024. Under året ska metod för utvärdering av ledningssystemet arbetas fram. Egenkontroller, utredning av klagomål och avvikelserapportering ska uppmuntras, vara ett stöd i utvecklingen och leda till förbättringar inom verksamheten. Alla medarbetare ska ges förutsättningar att medverka i det systematiska förbättringsarbetet och bidra till ständiga förbättringar.

Verksamhetschefer ansvarar för det systematiska kvalitetsarbetet på verksamhetsnivå medan det övergripande arbetet sker genom stöd och struktur i de olika delarna. Systematiska uppföljningar över tid, analyser, och jämförelser med

andra verksamheter och jämförbara kommuner är ett sätt för att kunna bedöma och identifiera förbättringar för kvalitet.

I nämndens årliga kvalitetsberättelse och dataskyddsberättelse redovisas det utförda arbetet inom området, och utifrån de avvikelser som identifierats, tas prioriterade åtgärder/aktiviteter fram och effekten eller förväntad effekt av tidigare åtgärder redovisas.

En ny socialtjänstlag

En ny socialtjänstlag förväntas träda i kraft den 1 juli 2025. Alla kommuner står inför arbetet med att förbereda implementering av lagstiftningens intentioner. Tonvikten i den nya lagen läggs vid att socialtjänsten ska arbeta mer förebyggande och vara tillgänglig för invånaren, bedriva verksamhet i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet, samt främja jämlika och jämställda levnadsvillkor. Utifrån att kartlägga var äldreomsorgen står i dag i den omställningen prioriteras åtgärder. Äldrenämnden har sedan flera år haft ett stort fokus på det förebyggande arbetet.

Patientsäkerhet

En god och säker vård ska bedrivas inom de verksamheter där hälso- och sjukvårdsinsatser och rehabiliterande insatser ges. Patientsäkerhetslagen syftar till att främja en hög patientsäkerhet för att undvika vårdskador och arbetet ska präglas av ett förebyggande och personcentrerat förhållningssätt. En grundsten i ett personcentrerat förhållningssätt är att den äldre och dess anhörigas kompetens efterfrågas och tas tillvara och att de ges möjlighet att aktivt delta i utformningen av vården.

Verksamheter rapporterar avvikelser, som analyseras och åtgärdas för att minimera risken att negativa händelser inträffar igen. Allvarliga vårdskador utreds och anmäls till Inspektionen för vård – och omsorg enligt Lex Maria. I nämndens årliga patientsäkerhetsberättelse redovisas det prioriterade arbetet inom området, de brister som identifierats, de prioriterade åtgärderna och vilken effekt insatserna haft. Prioriterade aktiviteter för kommande år beslutas av nämnd i samband med redovisning i februari.

Verksamheterna använder sig av nationella kvalitetsregister för att få ökad kunskap kring hur vården och omsorgen fungerar och vad som behöver göras för att förbättra den. De kvalitetsregister som äldreomsorgen använder sig av är Senior alert, Palliativa registret samt svenskt register för beteendemässiga och psykiska symptom vid demens (BPSD).

Den medicinska ledningen leder det systematiska patientsäkerhetsarbetet och består av medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS), medicinskt ansvarig för rehabilitering (MAR) och verksamhetschefer med ansvar för hälso- och sjukvård.

För att uppnå en god och säker personcentrerad vård och omsorg krävs också ett kontinuerligt, nära samarbete med de verksamhetschefer som har ansvar för omsorgen enligt socialtjänstlagen (SoL). I internkontrollplanen året har nämnden identifierat att ökat fokus på samverkan mellan SoL och HSL behövs för att öka kvaliteten för vård- och omsorgstagare. Äldreomsorgen ser ökande väntetider till arbetsterapeut och fysioterapeut i hemsjukvården vilket kan innebära uteblivna/fördröjda rehabiliteringsinsatser. Nämnden följer detta i samband med månatliga ekonomirapportering samt via internkontrollplanen.

Nämndens relaterade dokument inom kvalitetsperspektivet

- Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete ÄN 2024
- Kvalitetsberättelse ÄN 2024
- Patientsäkerhetsberättelse ÄN 2024
- Dataskyddsberättelse ÄN 2024
- Internkontrollplan ÄN 2025

Minoritetsarbete

Umeå kommun ingår i förvaltningsområdet för finska, meänkieli och samiska, vilket innebär att språken och den tillhörande kulturen har ett förstärkt skydd enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Det innebär bland annat att kommunen vid efterfrågan från den enskilde ska erbjuda äldreomsorg helt eller till väsentlig del på finska, meänkieli respektive samiska. Dessa bestämmelser kommer att utgå ur minoritetslagen och i stället regleras i nya Socialtjänstlagen som förväntas träda i kraft 1 juli 2025.

Äldreomsorgen samordnar samråd, aktiviteter och mötesplatser i syfte att främja språk och kultur hos minoritetsgrupperna som ingår i förvaltningsområdet. Hemtjänst finns att få på finska hos den kommunala utföraren och flertalet LOV-utförare erbjuder stöd på minoritetsspråken.

En enhet med finsk profil finns på Ersboda vård- och omsorgsboende och sedan i mars 2024 finns en enhet med samisk profil på Tegs vård- och omsorgsboende. Anpassningar i utomhusmiljö har pågått under sommarhalvåret och en samisk grillplats kommer att stå klar för att tas i bruk i början av året. Det finns finsk- och meänkielispråkig personal inom Socialtjänstens mottagningsenhet och inom Utredning äldre och prevention.

Under året kommer samisk mat att kunna erbjudas vid enheten med samisk profil, vid de åtta samiska årstiderna, efter ett samarbete mellan bland andra äldreomsorgen, Måltidsservice och ett forskningsprojekt vid SLU inom vilket kommunens kockar utbildats i samisk matlagning. Även seniorer från den samiska minoriteten har varit delaktiga i bland annat avsmakning.

Vad tycker de äldre?

Nämnden följer via den nationella brukarenkäten "Vad tycker de äldre om äldreomsorgen" de äldres bedömning av upplevd kvalitet i verksamheten. Frågorna handlar om sociala aktiviteter, trygghet, förtroende för personal, bemötande och samarbete med anhöriga. Fortsatt arbete behöver göras för att öka svarsfrekvensen på enkäten, och resultatet får betraktas som en del av den samlade bedömningen av hur den äldre upplever verksamheten. Vid den individuella uppföljningen av genomförandeplanen som görs tillsammans med den äldre ska samtal föras kring svaren på frågorna. En ytterligare del i denna dialog är att följa upp att det finns god möjlighet till utevistelse.

Nytt nyckeltal för året, som också är en ny fråga i den nationella brukarenkäten, handlar om kommunikation mellan svarande och personal kopplat till det svenska språket. Tidigare nationella undersökningar har visat att äldre personer riskerar att känna stress eller otrygghet om det är svårt att kommunicera med personalen. Satsningar görs på språkhöjande insatser i verksamheterna.

Äldrenämndens planering för inriktningsmål och program

Program för social hållbarhet

Programmets syfte är att bidra till att uppnå kommunens ambitioner att motverka ökade skillnader mellan medborgarna genom att bygga kommunen och verksamheterna så jämlikt och jämställt som möjligt och aktivt arbeta för att skapa goda livsvillkor för alla.

Programmet är en konkretisering av inriktningsmål två och tre: Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden, samt Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv.

Programmet omfattar ett antal fokusområden.

Äldrenämnden har för perioden **två** särskilt utpekade fokusområden inom detta program:

1. **Fokusområde 4 - Boende och bebyggelsemiljö** Detta fokusområde handlar om att i takt med fortsatt tillväxt utveckla boendemiljöer som är trygga, tillgängliga och som främjar delaktighet samt möten mellan människor.

Särskilt åtagande

4.2 Stärka mötesplatser och överbrygga barriärer. Arbetet utgår ifrån rekommendationerna i rapporten "Umeås stadsdelar – så står det till", samt "Program för hållbar landsbygdsutveckling" i Umeå kommun, som understryker vikten av att stärka mötesplatser, skapa förutsättningar för socialt sammanhållna stadsdelar och tätorter, samt platser och motverka såväl fysiska som sociala

barriärer i det offentliga rummet. Huvudansvar: KS, BN, FN, KN, TN, **ÄN** UKF genom Bostaden och Ultra

- **Fokusområde 5 - Arbete och försörjning** Arbete och sysselsättning har betydelse för människors livskvalitet och delaktighet och inflytande i samhällslivet. Att kunna försörja sig är en grundläggande förutsättning för goda livsvillkor och för att minska socioekonomiska skillnader. Även sambandet mellan arbete eller sysselsättning och god hälsa är väl belagt i forskningen. Lika viktigt som sysselsättningen i sig är rätten till yrken utefter ens kompetens. En jämlik arbetsmarknad är vad som på allvar skapar förutsättningar för ett jämlikt och socialt hållbart samhälle

Särskilt åtagande

5.1 Skapa förutsättningar för att stärka den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv och en högkvalitativ välfärd för livets alla skeden.

Utbildning är en nyckel till försörjning, inte minst för personer i olika typer av utsatthet, och en grundläggande faktor för att kunna stärka den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv. Kort eller ingen utbildning innebär markant högre risk för arbetslöshet, lägre lön och i förlängningen ohälsa. De data som kommunen har kring livsvillkor, ekonomi och hälsa utgör beslutsunderlag för att prioritera och följa upp kommunens arbete med jämlikhet och folkhälsa. Huvudansvar: FGN, GVN, KS, IFN, **ÄN**, UKF genom Bostaden

Nämndens arbete för att uppfylla programåtaganden i Program för social hållbarhet

4.2 Stärka mötesplatser och överbygga barriärer

Äldrenämnden arbetar tillsammans med civilsamhället för att främja olika mötesplatser och aktiviteter för äldre. En översyn har genomförts för att ta ut riktningen framåt. Mötesplatserna ska främja social gemenskap och vara ett led i det förebyggande och preventiva arbetet.

Utöver detta sker samarbete kring aktiviteter och inspiration till ett aktivt seniorliv via Seniortorget verksamhet. De digitala sändningarna är ett sätt att främja social gemenskap genom visningar på till exempel bygdegårdar där flera personer kan ta del av information och inspiration tillsammans.

Ett särskilt samverkansprojekt *Aktiv vänskap över gränser* drivs av Seniortorget tillsammans med föreningen Vän i Umeå i syfte att skapa gemenskap och sammanhang via olika aktiviteter inom exempelvis kultur, natur, hälsa och mat.

Under projektets gång startas studiecirkel och grupper inom olika intresseområden och människor från jordens alla hörn möts.

5.1 Skapa förutsättningar för att stärka den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv och en högkvalitativ välfärd för livets alla skeden

Äldrenämnden arbetar på flera sätt för en bättre folkhälsa - främst genom förebyggande insatser och med fokus på psykisk hälsa. Ofrivillig ensamhet är ett betydande folkhälsoproblem och arbete för att tydligare uppmärksamma detta genomförs bland annat genom att utveckla bättre stödjande checklistor till biståndshandläggarna inom myndighetsutövningen att använda i samband med utredning och uppföljning. Nämnden utvecklar också arbetet med att uppmärksamma våldsutsatta inom verksamheterna utifrån nyligen fastställd övergripande riktlinje. Kompetensutveckling ska kontinuerligt erbjudas berörd personal. Äldreomsorgen samverkar både internt och externt kopplat till folkhälsoarbete på olika nivåer och har bidragit till att kartlägga samverkan i folkhälsofrågor internt med syfte att nå framdrift. Utifrån kommungemensam *Handlingsplan för suicidprevention* arbetar äldreomsorgen med olika insatser för att öka kunskap och förebygga suicid. Arbetet samordnas i den suicidpreventiva samverkansgruppen för Umeå Kommun och förvaltningarna ansvarar för olika aktiviteter som årligen följs upp och sammanställs. Det övergripande målet är att minska antalet suicid i Umeå kommun.

Uppföljning

Samhällsbyggnadsförvaltningen är programansvarig och har därmed det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av programmet. Berörda nämnder och bolagsstyrelser ska årligen redovisa resultatet av sitt arbete med att uppfylla de uppställda målen till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen följer årligen upp program och handlingsplaner i ordinarie programuppföljning. Kommunstyrelsen kan sedan revidera handlingsplanen vid behov. Revidering ska ske genom gemensam beredning.

Äldrenämnden följer upp sina särskilda åtaganden i årsbokslutet

Kommunövergripande relaterade dokument

- Program för social hållbarhet 2024
- Handlingsplan suicidprevention KS 2022

Äldrenämndens tilläggsuppdrag

Kommunfullmäktiges tilläggsuppdrag till äldrenämnden

För 2025 ligger kommunfullmäktiges tilläggsuppdrag till nämnden för 2024 kvar. Inga ytterligare tilläggsuppdrag har tillkommit.

Tilläggsuppdrag: 2023:1

Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka omställningen av nämndernas verksamheter för att klara grunduppdraget i takt med att personalbristen ökar.

Tilläggsuppdrag: 2023:2

Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen och nämnderna i uppdrag att öka samarbetet och ansvarstagandet över förvaltnings- och nämndgränser.

Nämndens verkställande av kommunfullmäktiges tilläggsuppdrag

Tilläggsuppdrag: 2023:1

Äldrenämnden bedriver sedan flera år ett omställningsarbete för att möta nuvarande och framtida utmaningar. Utifrån framtagna vision, övergripande mål och strategier tas riktningen ut och ett flertal beslut har fattats för att stödja kvarboende, öka det förebyggande arbetet, nyttja digitaliseringens möjlighet och förändra lokalförsörjningsinriktningen utifrån faktiska behov.

Det arbete som påbörjats med fördjupad scenarieplanering och tillhörande aktiviteter fortlöper under året.

Umeå kommun satsar på att bli en datadriven kommun och har etablerat en tvärfunktionell styr- och samverkansgrupp som arbetar aktivt med insamling,

hantering och analys av data för att förbättra sina processer och tjänster. Syftet är att använda data som en strategisk resurs för att förbättra beslutsfattande, utveckling och kunna ge effektiva tjänster för invånarna i samverkan mellan förvaltningarna. Genom att visualisera och tillgängliggöra data via digitala plattformar kan vi upptäcka samband, mönster och komplexa beroenden - en nödvändig pusselbit i omställningen.

Tilläggsuppdrag: 2023:2

I ovan nämnda strukturella utvecklingsarbete samarbetar nämnden med övriga relevanta nämnder och på tjänstepersonsnivå förvaltningsgemensamt i alla de delar det är nödvändigt. Digitalisering och lokalförsörjning inom äldreomsorgen är i hög grad beroende av gemensamma utvecklingsinsatser och prioriteringar tillsammans med andra förvaltningar och nämnder.

Nämnden ser också regionen, universitetet och civilsamhället som viktiga samarbetspartners, både för utveckling av verksamheten, för att underlätta kompetensförsörjningen och för gemensamt ansvarstagande.

Rapporten "Tillsammans för ett bättre liv – livet ut" innehållande aktuell forskning kring äldre är en grund för det fortsatta arbetet och prioriteringar i arbetet framåt tillsammans med de äldre och berörda nämnder i Umeå Kommun.

Äldrenämndens tilläggsuppdrag till förvaltningen

Ta fram pilotprojekt där personalen får möjlighet att styra över planeringen av scheman utifrån lagar, avtal, budget och brukarnas behov

Se över rutin för hur lex Sarah och lex Maria anmälningar samt utredningar rapporteras till äldrenämnden

Äldrenämndens arbete med personalpolitiska mål

Ur Planeringsdirektiv, budget och investeringar 2025

“Välfärden står inför stora utmaningar gällande finansiering och personalbrist. Vi behöver därför förnya våra arbetsätt och här ger digitaliseringen avgörande möjligheter. Vi behöver också förbättra vår samverkan över förvaltningsgränserna och med andra organisationer”

Personalpolitiska mål

Mål 5 - Umeå kommun ska klara kompetensförsörjningen genom att vara en attraktiv arbetsgivare och spegla mångfalden i samhället. Samordningsansvar: personalnämnden

Mål 6 - Umeå kommun ska ha ledarskap som ges och ger förutsättningar för goda resultat, där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte är fler än 30. Samordningsansvar: personalnämnden

Mål 7 - Umeå kommuns sjukfrånvaro ska minska genom fokus på friskfaktorer och jämställda arbetsförhållanden. Samordningsansvar: personalnämnden

Nämndens verkställande av de personalpolitiska målen

Kompetensförsörjning är den absolut största utmaningen som äldrenämndens verksamheter står inför. För att möta utmaningen behöver arbetet med att vara en attraktiv arbetsgivare med långsiktigt hållbar arbetsmiljö, närvarande ledarskap och bra arbetsvillkor fortsätta men också intensifieras. Genom att använda kompetens rätt, prioritera arbetsmiljöarbetet, stärka ledarskapet och utveckla medarbetarskapet samt utnyttja tekniken smart, ökar äldreomsorgens attraktivitet.

Bristen på utbildade sjuksköterskor samt vård- och omsorgsutbildad personal kommer att öka fram till 2035. Det är och kommer att vara svårt att kunna rekrytera personal med rätt kompetens inom flera av förvaltningens yrkesområden.

Mål 5 - Umeå kommun ska klara kompetensförsörjningen genom att vara en attraktiv arbetsgivare och spegla mångfalden i samhället

Utvecklingen av nya lösningar och arbetsätt behöver intensifieras och att arbeta för en ökad digitalisering och automatisering av delar i verksamheten är angeläget.

För att kunna rekrytera bredare ses roller över och arbetsätt förändras samt att arbetsuppgifter fördelas på ett annat sätt. Arbetet som påbörjats behöver fortsätta för att uppnå en märkbar och bestående förändring. Möjligheterna att kunna tillhandahålla utbildning för såväl yrkesrelaterade arbetsuppgifter som för språk och digitala kunskaper behöver säkerställas och utvecklas genom tydliga rutiner för urval och uppföljning.

Utifrån äldreomsorgens strategi, Kompetensförsörja, pågår ett processarbete där målet är att öka andelen undersköterskor inom nämnden verksamheter, ett arbete som fortsätter med framtagande av aktiviteter och genomförande. Utbildade undersköterskor ska i huvudsak utföra de arbetsuppgifter som ingår i deras kompetens.

Tidigare planerade aktiviteter och åtgärder för att klara kompetensförsörjningen fortsätter. Studerande som gör praktik i verksamheterna är en stor framtida rekryteringsbas och alla verksamheter arbetar för att skapa förutsättningar för att ta emot studenter och praktikanter, såväl som feriearbetande ungdomar. Uppföljning och analys ska göras för att se hur många som väljer att vara kvar inom nämndens verksamheter efter genomförd praktik. Ambassadorsverksamheten, där egna medarbetare lyfts fram som goda förebilder för sina yrken fortgår då det bland annat är av betydelsen för att attrahera ungdomar att söka sig till vård- och omsorgsyren.

Ytterligare en del i att klara de ökade kompetensförsörjningsbehoven är vikten av ett aktivt arbete med både lång- och kortsiktig bemanningsplanering samt bemanningsekonomi. Utbildning för chefer i bemanningsplanering utgör en bas i det arbetet. Kompetensen hos chefer och medarbetare när det gäller våld i nära relationer, hedersproblematik samt kunskapen kring äldre och psykisk hälsa ska öka.

För att klara kompetensförsörjningen behöver arbetet med att behålla medarbetare utvecklas. Ett arbete startade upp under hösten 2024 kring behållarperspektivet och de underlag som finns framtagna kopplat till det arbetet kommer vara utgångspunkt i processarbetet som pågår kopplat till kompetensförsörjning.

Mål 6 - Umeå kommun ska ha ledarskap som ges och ger förutsättningar för goda resultat, där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte är fler än 30

Utifrån äldrenämndens fleråriga utvecklingsprogram för chefsförsörjning fortsätter arbetet för att förbättra chefernas förutsättningar.

Inom ramen för fastställd budget fortgår arbetet med att antalet medarbetare per chef inte ska vara fler än 30. Annan avlastning än att minska antalet medarbetare ska ses över för att möjliggöra för förvaltningens chefer att arbeta med ett så närvarande ledarskap som möjligt.

Förvaltningen fortsätter att årligen skicka deltagare till det kommungemensamma traineeprogrammet för blivande chefer. Programmet skapar förutsättningar för potentiella ledare att få större inblick i yrket och breddar deras kompetens vilket gör dem mer insatta i vad rollen innebär. Detta gör att de är mer rustade för uppdraget den dagen de kliver in i ett formellt chefsuppdrag.

Mål 7 - Umeå kommuns sjukfrånvaro ska minska genom fokus på friskfaktorer och jämställda arbetsförhållanden

För en god hållbar arbetsmiljö fortsätter arbetet för att friskfaktorer ska utgöra en del i verksamheternas vardagliga arbete och förhållningssätt. Det systematiska arbetsmiljöarbetet bidrar till att förbättra arbetsmiljön genom att risker identifieras och som därefter ligger till grund för åtgärder som behöver vidtas. Den årliga uppföljningen av arbetsmiljöarbetet, medarbetarenkäten och aktiva åtgärder utgör underlag för verksamheternas förbättringsarbete.

Fokusområde för förvaltningen kommer att ligga på att arbeta med sjukfrånvaron för medarbetare under 30 år då vi ser att den kategorin medarbetare ligger markant högre i korttidsfrånvaro än resterande medarbetare. Detta arbete kommer ske i processen för kompetensförsörjning samt i samarbete med fackliga representanter på FSG.

Nämndens relaterade styrdokument inom personalperspektivet

- Kompetensförsörjningsplan för äldreomsorgen 2022–2025 (ÄN 2022)
- Handlingsplan Starkt ledarskap inom äldreomsorgen ÄN 2023
- Utbildningsplan för äldrenämnden (beslutas årligen i december för kommande år)

Äldrenämndens drift- och investeringsbudget

Kommunfullmäktiges beslut om ekonomisk ramtilldelning

Äldrenämndens fastställda budget för 2024	-1 334,88
Äldrenämndens tilldelning enligt förslag i december 2023 – planeringsdirektiv 1	
Ekonomisk tilldelning enligt förslaget	-1 373,60
Teknisk ramjustering KS nau 2024-01-09	-0,61
Av kommunfullmäktige beslutade justeringar i juni 2024	
Justering PO-pålägg	-28,24
Övrigt tillskott - Ökad bemanning och omställning	-52,00
Kommunfullmäktiges beslut om ekonomisk tilldelning för 2025	-1 396,75
Ökad ekonomisk tilldelning 2025 jämfört med 2024	-62,47

Motivering för ökad/minskad tilldelning

Förändring i generella förutsättningar för styrelse och nämnder

Under några år har pensionskostnaderna ökat, framför allt 2023 och 2024. En stor del av pensionskostnaderna, den del som avser kollektivavtalad pension ingår i PO-pålägget, varför PO-pålägget ökat kraftigt dessa år. Kommunfullmäktige har i sina budgetbeslut för respektive år kompenserat nämnderna för dessa kostnadsökningar.

Inför 2025 väntas pensionskostnaderna sjunka och därmed också PO-pålägget som sjunker från 44,05% 2024 till 40,84% 2025. Ett lägre PO-pålägg innebär att kostnaderna minskar för nämnderna.

Ökad bemanning och omställning

För att hantera ökade volymer och det omställningsarbete som behöver intensifieras för att säkra nämndens grunduppdrag långsiktigt, tillförs medel motsvarande 52 miljoner kronor.

Inför budget och plan 2025 – 2028 har justeringar av äldrenämndens budgetramar genomförts med indexuppräknings och ramjusteringar. För att vara följsamma till

den utveckling som äldreomsorgen behöver göra för att möta framtidens utmaningar, har en förändring av budgetramar för hemtjänst, preventiva och förebyggande insatser samt digitalisering genomförts.

Ramtillskottet om 62,47* miljoner kronor, har i huvudsak fördelats till behov av ökad indexuppräknings; löner med 3,66% eller 47,6 miljoner.

Personalomkostnadspåslaget på hela lönekostnaden har minskat med 3,21% från 44,05% till 40,84% eller 24,1 miljoner med anledning av minskade pensionskostnader. Indexuppräknings för intäkter övriga kostnader är 1%. Index för livsmedel samt hygien-/sjukvårds-/medicinskt material har i nämndens budget 2025 räknats upp med 3,5% och utgår från prisökningar på grund av inflation. Köp av huvudverksamhet räknas upp med 4,9%, för att vara följsamma med index i avtal.

Hemtjänst i ordinärt boende och hemsjukvården växer och andel på särskilt boende minskar, därför har budget för 2025 justerats med större fördelning till hemtjänst och hemsjukvård och mindre till särskilt boende, än tidigare år. Orsaken till minskad budget för särskilt boende är bland annat att Haga vård- och omsorgsboende lämnas och verksamheten flyttas till ändamålsenliga lokaler. Minskade statliga bidrag tvingar fram omfördelning av budgetram för att klara fortsatt finansiering av omställningsarbetet.

Budget för öppen verksamhet och gemensamma kostnader ökas till följd av fokus på arbete med omställning till prevention, förebyggande arbete och digitalt först. Det ska bidra till ökat stöd i att bo kvar längre i ordinärt boende.

Tabell

Budgetram 2025 och plan 2026 - 2028 (Mnkr)	Budget 2024	Ram-justering 2025	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027	Plan 2028
Nämnd styrelseverksamhet	2,6	0,1	2,6	2,7	2,9	3,0
Hemtjänst i ordinärt boende över 65 år	458,6	32,4	491,0	514,3	539,5	560,5
<i>Varav till Hälso- och sjukvård</i>	<i>99,9</i>	<i>13,0</i>	<i>112,8</i>	<i>118,2</i>	<i>124,0</i>	<i>128,8</i>
Korttidsboende/Korttidsvård över 65 år	63,1	2,0	65,1	68,1	71,5	74,3
<i>Varav till Hälso- och sjukvård</i>	<i>10,3</i>	<i>0,2</i>	<i>10,5</i>	<i>11,0</i>	<i>11,6</i>	<i>12,0</i>
Dagverksamhet i ordinärt boende över 65 år	12,0	0,3	12,3	12,9	13,5	14,0
Särskilt boende/annat boende över 65 år	656,5	-4,8	651,8	682,6	716,1	744,0
<i>Varav till Hälso- och sjukvård</i>	<i>113,4</i>	<i>-2,6</i>	<i>110,8</i>	<i>116,0</i>	<i>121,7</i>	<i>126,5</i>
Öppen verksamhet	11,0	6,3	17,3	18,1	19,0	19,7
Hemtjänst ordinärt boende under 65 år	19,8	1,0	20,9	21,8	22,9	23,8
<i>Varav till Hälso- och sjukvård</i>	<i>11,5</i>	<i>0,5</i>	<i>12,1</i>	<i>12,6</i>	<i>13,2</i>	<i>13,8</i>
Korttidsboende/Korttidsvård under 65 år	2,3	0,1	2,4	2,5	2,6	2,7
Särskilt boende/annat boende under 65 år	18,0	0,8	18,9	19,8	20,8	21,6
Gemensamma kostnader	68,2	23,3	91,5	95,8	100,5	104,4
Utredning Bistånd	22,1	0,9	23,0	24,1	25,3	26,3
Rambudget, totalt	1 334,3	62,47	1 396,75	1 462,9	1 534,6	1 594,4

Investeringsram 2025 och plan 2026 – 2028

Kommunfullmäktige har fastställt investeringsram för 2025 och plan för 2026 - 2028. Inom planeringsperioden inryms påbörjandet av två vård- och omsorgsboenden om 60 respektive 90 platser. Ersättning med ny fastighet motsvarande 60 befintliga platser i Sävar och ny fastighet för ändamålsenliga lokaler eller utökning med 90 platser. Planerad inflytt 2030 för båda. Beslut om detaljplan återstår.

Inom planeringsperioden finns också inventarier, utrusning, hjälpmedel och digital teknik för både reinvestering i befintliga lokaler och nya till de vård- och

omsorgsboende som kommunen bygger och äger samt till de lokaler som förhyrs eller uppförs av annan part.

Tabell investeringsram

Investeringsram 2025 och plan 2026–2028 (mnkr)	Status*	Plan 2025	Plan 2026	Plan 2027	Plan 2028	Summa 2025–2028
Fastigheter totalt		13,8	56,9	119,7	125,1	315,5
Ram anpassning kommunala lokaler och boenden	4	5,5	5,5	5,5	5,6	22,1
Sävar hemtjänstlokal och dagverksamhet	2	1,6	9,7	19,6	10,0	40,9
Vård- och omsorgsboenden 60 platser	2	6,7	41,7	83,9	43,2	175,5
Vård- och omsorgsboenden 90 platser	2	0,0	0,0	10,7	66,3	77,0
Övrigt, totalt		37,1	24,4	22,4	43,6	127,6
Digitalisering, ny	2	3,3	1,3	1,1	6,8	12,5
Inventarier/digitalisering/hjälpmedel, re	4	18,3	19,4	17,6	18,0	73,3
Inventarier/digitalisering extern förhyrning, ny	2	15,6	3,7	3,7	3,8	26,8
Inventarier/digitalisering/hjälpmedel vård- och omsb, ny	2	0,0	0,0	0,0	15,0	15,0
Investeringsram, totalt		50,9	81,3	142,1	168,7	443,2

*Förklaring status: 1/Nytt, 2/Ej påbörjad, 3/Påbörjad, 4/Kontinuerlig

Äldrenämndens styrning och uppföljning av externa utförare

Umeå kommun har upphandlat leverantörer som bedriver verksamhet avseende vård- och omsorgsboendeplatser enligt Lagen om offentlig upphandling (LOU) och hemtjänst enligt Lagen om valfrihetssystem (LOV). I november 2024 finns sju (7) externa utförare av hemtjänst samt en (1) extern utförare av vård - och omsorgsboende (14 lägenheter).

De förfrågningsunderlag som ligger till grund för upphandling av extern verksamhet ställer krav på kvalitet som är jämförbar med de kommunala utförarnas kvalitet och följer kommunens upphandlingspolicy. Äldrenämnden har under 2024 givit förvaltningen i uppdrag att utreda upphandlingsformerna LOV och LOU ur ett välfärds kriminalitetsperspektiv. Uppdraget ska redovisas i februari.

Uppföljning av avtalen redovisas till nämnd enligt särskild årlig plan som är framtagen utifrån kommunövergripande riktlinjer. Utifrån ny lagstiftning ska även interna utförare av verksamhet som är konkurrensutsatt följas upp på likvärdigt sätt. Syftet är att det så långt det är möjligt att det ska råda likvärdiga villkor för privata utförare och kommunens utförare.

Nämnden får varje tertial ta del av fördelningen av antalet timmar hemtjänst fördelat på intern och externa utförare och kan på så sätt följa utvecklingen.

Nämndens relaterade styrdokument för externa utförare

- Plan för uppföljning av externa utförare av vård - och omsorgstjänster 2024

Äldrenämndens styrkort

Nämndens uppföljning till kommunfullmäktige	2023	2024	2025
Andel äldre 65+ i särskilt boende	4,0 %	4,0 %	Nyckeltal
Andel invånare 65+ år med hemtjänst i ordinärt boende	8,2 %	8,4 %	Nyckeltal
Nöjda brukare hemtjänst (Öppna jämförelser)	90 % <i>Kvinnor 91 % Män 88 %</i>	87 % <i>Kvinnor: 87% Män: 86%</i>	Förbättra
Nöjda brukare särskilt boende (Öppna jämförelser)	69 % <i>Kvinnor: 71 % Män: 67 %</i>	72 % <i>Kvinnor: 71 % Män: 74 %</i>	Förbättra
Antal personer med en allvarlig vårdskada (Egen mätning av anmälningar till IVO)	3	4 (t.o.m. oktober)	0
Beslutade timmar hemtjänst	79 969	76 456 (T2)	Nyckeltal
Belagda lägenheter på vård - och omsorgsboende	927	915 (T2)	Nyckeltal
Andel externa utförare av hemtjänsttimmar	56 %	53 % (T2)	Nyckeltal
Nämndens egen uppföljning			
Andel beviljade ansökningar om särskilt boende för äldre (Egen mätning)	86 %	87 % (T2)	Nyckeltal

NYTT: Antal aktualiseringar (ansökningar)Utredning äldre	-	Uppdateras	Nyckeltal
Personer som beviljas särskilt boende från det egna hemmet (ej från korttids och sjukhuset)	43 %	46 %	50%
Aktuella ärenden hemsjukvård SSK	-	Månatlig mätning	Nyckeltal
Antal aktuella ärenden hemsjukvård rehab	-	Månatlig mätning	Nyckeltal
NYTT: Kösituation hemsjukvård	-	440 (T2)	Nyckeltal
Åhörare som tar del av Seniortorgetts digitala sändningar (enheter)	870	1983 (T2)	Nyckeltal

Uppföljning av nationell brukarenkät	2023	2024	2025
Andel personer som upplever trygghet i boendet (Vård och omsorgsboende)	82 % Kvinnor: 82 % Män: 81 %	78 % Kvinnor: 76 % Män: 81 %	Förbättra
Andel personer som anser att de fått meddelande i förväg om tillfälliga förändringar (Hemtjänst)	73% Kvinnor 74 % Män 72 %	67% Kvinnor: 65% Män: 69%	Förbättra
Andel personer som är nöjd med utbudet av aktiviteter (Vård och omsorgsboende)	41 % Kvinnor 42 % Män 39 %	50 % Kvinnor: 50% Män: 49%	Förbättra
Andel personer som upplever att de är nöjda med personalens bemötande	Hemtjänst: 98 % Kvinnor: 98 % Män: 98 %	Hemtjänst: 97 % Kvinnor: 97 % Män: 97 %	Minst samma värde
	Vård- och omsorgsboende: 91 % Kvinnor: 91% Män: 91%	Vård- och omsorgsboende: 94 % Kvinnor: 95% Män: 91%	Förbättra
Andel personer som känner förtroende för personalen	Hemtjänst: 91 % Kvinnor: 90 % Män: 94 %	Hemtjänst: 90 % Kvinnor: 90 % Män: 91 %	Förbättra
	Vård- och omsorgsboende: 78 % Kvinnor: 77% Män: 79 %	Vård- och omsorgsboende: 74 % Kvinnor: 72% Män: 77 %	Förbättra
Andel anhöriga till personer på vård- och omsorgsboende som upplever att samarbetet fungerar bra	75 %	81 %	Förbättra
Andel som svarar att personalen pratar och förstår svenska tillräckligt bra	Frågan fanns inte i enkäten	Hemtjänst: 92 % Kvinnor: 93 % Män: 90 %	Minst samma värde
		Vård- och omsorgsboende: 69 %	Förbättra

Kvinnor: 70%
Män: 67%

STYRKORT - PERSONAL	2023	2024	2025
Nämndens uppföljning till kommunfullmäktige			
Sjukfrånvaro (Egen mätning)	8,6 % <i>Kvinnor: 9,6 % Män: 6,5 %</i>	8,2 % (jan-aug 2024) <i>Kvinnor: 8,8 % Män: 6,9 %</i>	7,5 % (2026: 6,0 %) Korttidsfrånvaro medarbetare under 30 år mäts under året
Andel långtidsfriska (Egen mätning)	53 % <i>Kvinnor: 51 % Män: 57 %</i>	52 % (jan-aug 2024) <i>Kvinnor: 51 % Män: 56 %</i>	60 %
Andel heltidsanställda (Egen mätning)	96 % <i>Kvinnor: 96 % Män: 95 %</i>	96 % (jan-aug 2024) <i>Kvinnor: 96 % Män: 96 %</i>	95 %
Andel skyddsombud som genomgått introduktion	74% <i>Kvinnor: 80 % Män: 56 %</i>	68% <i>Kvinnor: 68 % Män: 67 %</i>	90 %
Medarbetarenkäten, medelvärde	4,8	4,9	4,9
Andel enhetschefer som har 30 eller färre medarbetare	74%	75 % (jan-aug 2024)	75 %
Nämndens egen uppföljning			
Andel avgångar på egen begäran (ej pension)	366 = 84,9% (helår)	177 = 84,7 % (jan-aug 2024)	82 %
Analysmått			
Andel tillsvidareanställda (tertialvis)			
Genomsnittlig sysselsättningsgrad (tertialvis)			
Andel anställda med utomnordisk bakgrund (tertialvis)			
Personalomsättning (tertialvis)			
Antal inskickade personalbehov (helår)			
Antal ansökningar (helår)			
Genomsnittlig pensionsålder (helår)			
Sjukdagar per årsarbetare (tertialvis)			
Antal arbetsmiljöhändelser (tertialvis)			
Antal preventiva arbetsmiljöhändelser (tertialvis)			